

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Departament Pracy, Spraw Społecznych i Rodziny

KPS.411.002.02.2016
R/16/002

WYSTĄPIENIE
POKONTROLNE

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer
i tytuł kontroli

R/16/002. Funkcjonowanie placówek wsparcia dziennego dla dzieci

Jednostka przeprowadzająca kontrolę

Najwyższa Izba Kontroli
Departament Pracy, Spraw Społecznych i Rodziny.

Kontrolerzy

Joanna Celińska, główny specjalista kontroli państwowej,
upoważnienie do kontroli nr KPS/9/2016 z 9 maja 2016 r.
Marcin Grabowski, specjalista kontroli państwowej,
upoważnienie do kontroli nr KPS/8/2016 z 9 maja 2016 r.

(akta kontroli str. 1-2)

Jednostka kontrolowana

Ośrodek Pomocy Społecznej, ul. 3 Maja 16, 07-200 Wyszaków.

Kierownik jednostki kontrolowanej

Pani Agnieszka Mróz,
Dyrektor Ośrodka Pomocy Społecznej w Wyszakowie („OPS” lub „Ośrodek”).

(akta kontroli str. 3-8)

II. Ocena kontrolowanej działalności¹

**Ocena ogólna wraz
z uzasadnieniem**

W ocenie NIK OPS, w miarę posiadanych możliwości, prawidłowo realizował zadania w zakresie zapewnienia dostępności i adekwatności opieki w formie placówek wsparcia dziennego oraz monitoringu sytuacji dzieci z rodzin zagrożonych kryzysem lub przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

W latach 2013 – 2015 na terenie Gminy Wyszaków funkcjonowały dwie placówki wsparcia dziennego: Świetlica Socjoterapeutycznej *Słoneczna*, jako odrębna gminna jednostka budżetowa, prowadzona w połączonych formach opiekuńczej i specjalistycznej, oraz Świetlica Środowiskowa Towarzystwa Przyjaciół Dzieci przy Parafii Św. Wojciecha prowadzona w formie opiekuńczej. Źródłem finansowania wydatków placówek były środki własne Gminy Wyszaków pochodzące z opłat za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych. Ze środków tych pokrywano całość wydatków Świetlicy Socjoterapeutycznej *Słoneczna* oraz dofinansowywano działalność Świetlicy TPD. Łączna liczba dzieci uczęszczających do tego typu placówek wzrosła z 43 w 2013 r. do 51 w roku 2015. Działalność tych placówek została uwzględniona w dokumentach planistycznych Gminy, w tym w kolejnych gminnych programach wspierania rodziny.

Ośrodek prowadził pracę z rodzinami przeżywającymi trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej w formach pomocy wynikających z przepisów ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej². w tym poradnictwa specjalistycznego, pomocy ze strony asystenta rodziny oraz możliwości uczestnictwa w dwóch grupach samopomocowych (dla matek samotnie wychowujących dzieci i dla rodziców dzieci autystycznych).

W latach 2013 – 2015 (I połowa) OPS realizował projekt systemowy *Szansa* współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki Priorytet VII Promocja integracji społecznej, działanie: 7.1. Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji, poddziałanie: 7.1.1. Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez ośrodki pomocy społecznej³. W ramach projektu odbywały się zajęcia i warsztaty m.in. warsztaty *Szkoła dla rodziców*, warsztaty asertywności z elementami radykalnego wybaczenia, warsztaty gospodarowania budżetem domowym. Osoby uczestniczące w projekcie miały możliwość skorzystania

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione, albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową, bądź uzupełnia ocenę ogólną o dodatkowe objaśnienie.

² Dz. U. z 2016 r. poz. 575.

³ Projekt był realizowany od 2008 r. (umowy ramowa nr: UDA-POKL.07.01.01-14-001/08-00 z dnia 24 października 2008 r. pomiędzy Zastępcą Dyrektora Mazowieckiej Jednostki Wdrażania Programów Unijnych a Gminą Wyszaków).

z indywidualnych konsultacji z psychologiem, psychologiem/specjalistą ds. uzależnień, doradcą prawnym i doradcą zawodowym, a także z terapii rodzinnej. W ramach projektu funkcjonowała także grupa samopomocowa dla rodziców – uczestników i uczestniczek projektu. Z projektu finansowano także wsparcie ze strony asystenta rodzin. Dla uczestników i uczestniczek projektu sfinansowana została również opieka nad małymi dziećmi podczas trwania warsztatów i kursów. W Ośrodku nie wprowadzono formalnych uregulowań wewnętrznych dotyczących funkcjonowania lokalnego systemu monitorowania i identyfikacji rodzin zagrożonych kryzysem lub przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Jednakże, w ocenie NIK, system taki funkcjonował w praktyce, gdyż Ośrodek uzyskiwał wiedzę o sytuacji dzieci z rodzin zagrożonych kryzysem lub przeżywających kryzys głównie za pośrednictwem pracowników społecznych OPS. Pracownicy socjalni stale współpracowali i wymieniali informacje z działającymi na terenie Gminy placówkami oświatowymi, podmiotami leczniczymi, policją, kuratorami sądowymi, PCPR. W ramach podejmowanych działań OPS występował do tutejszego sądu z wnioskiem o wgląd w sytuację rodziny, jak również kierował doniesienia do policji lub prokuratury o podejrzeniu popełnienia przestępstwa. Za dobrą praktykę w tym zakresie należy uznać wprowadzony przez Ośrodek zwyczaj nawiązywania roboczego kontaktu z lokalnymi placówkami oświatowymi przez pracowników społecznych rozpoczynających pracę w danym rejonie.

Stwierdzone w trakcie kontroli nieprawidłowości dotyczące braku wskazania potrzeb związanych z realizacją działań z zakresu wspierania rodziny w rocznych sprawozdaniach z realizacji tych zadań oraz nie zatrudniania w OPS wymaganej przez art. 110 ust. 11 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej⁴ liczby pracowników społecznych, nie miały istotnego wpływu na działalność Ośrodka w badanym zakresie. Jednakże w opinii NIK przeciążenie pracowników społecznych wynikające ze zbyt małej ich liczby może wpływać na jakość prowadzonej pracy socjalnej.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Dostępność i adekwatność opieki w formie placówek wsparcia dziennego, a także innych form pracy z rodziną w świetle potrzeb gminy

1.1. Gminny system wspierania rodzin

Rada Miejska w Wyszkuwie uchwałą Nr LI/528/14 z dnia 21 sierpnia 2014 r. przyjęła Gminną Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2014-2020⁵ (dalej: „Strategia”).

W Strategii zawarto m.in.:

- charakterystykę gminy Wyszkuw;
- diagnozę sytuacji społecznej wraz z wnioskami;
- wybrane problemy społeczne poddane analizie (ubóstwo, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, alkoholizm i narkomania oraz niepełnosprawność) wraz z analizą sytuacji (SWOT), tzn. identyfikację słabych i mocnych stron sposobu rozwiązywania problemów społecznych oraz identyfikację problemów grup osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, szanse i zagrożenia wiążące się z każdym z omawianych problemów;
- cel główny oraz cztery cele szczegółowe do realizacji celu głównego, działania, poprzez które zostaną zrealizowane cele, wskaźniki pomiaru celów, planowany budżet, harmonogram realizacji poszczególnych celów i ich realizatorów.

Do najważniejszych problemów społecznych rodzin żyjących na terenie gminy Wyszkuw, dostrzeganych przez mieszkańców gminy należały: bezrobocie, ubóstwo, alkoholizm, niepełnosprawność, przemoc w rodzinie, długotrwała choroba i bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Problemy te były też najczęstszym powodem ubiegania się o pomoc.

W Strategii przyjęto, że bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego oznacza grupy problemów wynikających z:

- postawy/zachowań rodziców w sprawach opiekuńczo-wychowawczych;
- postawy/działania rodziców w sprawach prowadzenia gospodarstwa domowego;

⁴ Dz. U. z 2016 r. poz. 930.

⁵ Na mocy uchwały straciła moc uchwała nr XXIII/197/12 z dnia 31 maja 2012 r. w sprawie uchwalenia Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2012 – 2016.

- problemów wynikających z postawy/zachowań dzieci.

Wśród mocnych stron systemu funkcjonującego na terenie gminy wymieniono m.in. funkcjonowanie świetlic środowiskowych, dobre rozpoznanie potrzeb przez instytucje pomocy społecznej, zatrudnianie asystentów rodziny i uznanie pozycji organizacji pozarządowych, jako partnera w działaniach pomocowych na rzecz dziecka i rodziny. Do słabych stron zaliczono natomiast m.in.: niewystarczającą liczbę świetlic opiekuńczo-wychowawczych i środowiskowych na terenie gminy, zwiększanie się obszarów problemowych ubóstwa i bezradności oraz złą sytuację ekonomiczną rodzin. Jako główne zagrożenie zidentyfikowane w tym obszarze wskazano wzrastającą liczbę dzieci pozbawionych prawidłowej opieki rodzicielskiej, powiększanie się patologii wśród rodzin z powodu bezradności oraz bierności w rozwiązywaniu własnych problemów i rozszerzanie się zjawiska wyuczonej bezradności na innych członków rodziny.

Wsparcie rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych ujęto w Strategii w celu szczegółowym nr 2 – zmniejszenie skali i natężenia problemów społecznych wśród rodzin ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży oraz w celu szczegółowym nr 3 – zmniejszenie dysfunkcji rodzin poprzez rozwój zintegrowanego systemu przeciwdziałania uzależnieniom.

Osiągnięcie celu szczegółowego nr 2 zaplanowano na lata 2014 – 2020, poprzez realizację działań, m.in.: systematyczną pracę z rodzinami mającymi problemy opiekuńczo-wychowawcze i prowadzeniu gospodarstwa domowego, świadczenie pomocy rodzinom w opiece i wychowaniu dzieci i młodzieży poprzez wzmacnianie roli rodziny, zagospodarowanie czasu wolnego dzieci i młodzieży poprzez rozwój placówek wsparcia dziennego oraz sport, rekreację i kulturę, promocję i realizację programów profilaktycznych skierowanych do rodziców i dzieci oraz współpracę ze szkołami w zakresie diagnozowania potrzeb dzieci i młodzieży zagrożonej marginalizacją.

Osiągnięcie celu szczegółowego nr 3 zaplanowano na lata 2014 – 2020, poprzez realizację działań, m.in.: finansowanie Świetlicy Socjoterapeutycznej w Wyszkanie, dofinansowywanie środowiskowych świetlic opiekuńczo-wychowawczych, w tym dożywianie dzieci, utworzenie nowych środowiskowych świetlic opiekuńczo-wychowawczych oraz organizowanie warsztatów/programów dla rodzin dzieci uczęszczających do świetlic w celu podnoszenia ich kompetencji wychowawczych.

Monitorowanie Strategii zaplanowano raz do roku, za pomocą sprawozdawczości podmiotów współrealizujących. Zbiorcze zestawienie danych przewidziano w okresach trzyletnich, począwszy od lat 2013-2015.

Ewaluacja zaplanowana została w trakcie prac nad rocznym raportem z wdrożenia Strategii, który każdego roku w okresie obowiązywania dokumentu będzie przekazywany Radzie miejskiej. Wnioski z ewaluacji i rekomendacje będą stanowić podstawę do ewentualnej aktualizacji Strategii. Dyrektor OPS wyjaśniła, że nie dokonywano formalnej ewaluacji Strategii w postaci rocznego raportu za rok 2014. W ocenie OPS dane zawarte w Informacji o działalności OPS za rok 2014 oraz Ocenie Zasobów Pomocy Społecznej dla Gminy Wyszkanie za rok 2014 r. można uznać za dokonaną ewaluację Strategii. Informacje dotyczące ewaluacji Strategii za rok 2014 oraz 2015 zostaną ujęte łącznie w rocznym raporcie z wdrożenia Strategii, który zostanie przedłożony Radzie Miejskiej do końca 2016 r.

(akta kontroli str. 9-59, 1133-1137)

W Ośrodku opracowana została Diagnoza sytuacji rodziny z terenu Gminy Wyszkanie - charakterystyka środowiska lokalnego i analiza problemów, odpowiednio z dnia 27 lipca 2012 r. oraz z dnia 28 listopada 2014 r.

Dokument zawierał ogólne informacje o problemach rodzin zagrożonych kryzysem, takich jak uzależnienia, przemoc w rodzinie, niezaradność, brak umiejętności wychowawczych, bezrobocie. W Diagnozie wykorzystano dane statystyczne tutejszego OPS, Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, Powiatowego Urzędu Pracy w Wyszkanie, Komendy Powiatowej Policji w Wyszkanie, Sądu Rejonowego w Wyszkanie, Urzędu Miejskiego w Wyszkanie, GUS. Dane te dotyczyły m.in. informacji o liczbie asystentów rodziny i liczbie rodzin objętych wsparciem asystenta, jak również o liczbie dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej.

W diagnozie nie zawarto wniosków w kontekście potrzeb w zakresie wsparcia z wykorzystaniem określonych w ustawie form, jak: praca asystenta rodziny, prowadzenie placówek wsparcia dziennego dla dzieci i funkcjonowanie rodzin wspierających.

(akta kontroli str. 60-67)

W dniu 30 sierpnia 2012 r. Rada Miejska przyjęła Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2012-2014⁶. Program miał być realizowany m. in. w oparciu o Gminną Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2012 – 2016. Celem głównym Programu było zapewnienie wsparcia rodzinom przeżywającym trudności w wypełnieniu funkcji opiekuńczo – wychowawczej poprzez zintegrowane i spójne działania na rzecz dziecka i rodziny w zakresie wzmocnienia roli i funkcji rodziny będącej naturalnym środowiskiem dziecka. Wśród celów szczegółowych wymieniono m.in. rozwój placówek wsparcia dziennego, zapobieganie powstawaniu sytuacji kryzysowych i monitorowanie środowisk rodzinnych przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej, stwarzanie rodzinom możliwości w organizowaniu grup wsparcia, grup samopomocowych, mających na celu wymianę doświadczeń oraz zapobieganie izolacji.

Program został skierowany do rodzin niepełnych, rodzin wielodzietnych, małoletnich matek, rodzin wychowujących dzieci w wieku 0 – 6 lat, rodzin zmagających się z trudnościami wychowywania dzieci w wieku dojrzewania, rodzin przeżywających trudności w wypełnieniu funkcji opiekuńczo – wychowawczych, rodzin przeżywających trudności związane ze stanem zdrowia dziecka, rodzin w sytuacjach kryzysowych wynikających z problemów rodziców, np. konflikty małżeńskie, uzależnienia, bezrobocie, ubóstwo, rodzin dotkniętych przemocą, rodzin naturalnych w związku z umieszczeniem dziecka w pieczy zastępczej.

Wśród zadań służących realizacji celów wymienione zostały m. in. propagowanie idei tworzenia oraz rozwój już istniejących ośrodków wsparcia dziennego, prowadzenie placówek wsparcia dziennego, organizowanie spotkań grup wsparcia i grup samopomocowych, prowadzenie monitoringu sytuacji dziecka w rodzinie zagrożonej kryzysem.

Jako realizatorów Programu wskazano podmioty z terenu Gminy Wyszaków, tworzące lokalny system opieki nad dzieckiem i rodziną: Ośrodek Pomocy Społecznej, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną, Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Powiatowy Urząd Pracy, Komendę Powiatową Policji, Sąd Rejonowy. Ponadto wśród innych placówek pracujących na rzecz dziecka i rodziny wymieniono placówki wsparcia dziennego, placówki oświatowe, organizacje pozarządowe, zakłady opieki zdrowotnej, parafie, związki wyznaniowe, Wielofunkcyjną Placówkę Opiekuńczo-Wychowawczą w Dębinkach.

Częścią Programu był harmonogram realizacji zadań, zgodnie z którym zadania miały być realizowane w sposób ciągły i systematyczny w ramach czasowych objętych Programem, tj. w latach 2012 – 2014. Program miał być finansowany ze środków własnych Gminy, środków pozabudżetowych pozyskanych z innych źródeł i dotacji celowych z budżetu państwa.

Monitorowaniem realizacji Programu zajmować się miał Ośrodek Pomocy Społecznej w Wyszakowie na podstawie informacji oraz danych ze sprawozdań dostępnych na poziomie Gminy od podmiotów uczestniczących w realizacji zadań.

W OPS nie dokonywano w odrębnym dokumencie kompleksowego podsumowania Programu, ograniczając się do corocznych sprawozdań z jego realizacji. NIK zauważa, iż takie podsumowanie, zawierające doświadczenia wynikające z realizacji dotychczasowego 3-letniego gminnego programu wspierania rodziny byłoby przydatne przy opracowywaniu programu na kolejne lata.

(akta kontroli str. 68-79, 1133-1137)

W dniu 30 grudnia 2014 r. Rada Miejska przyjęła Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2015-2017⁷. Program miał być realizowany m. in. w oparciu o Gminną Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2014 – 2020. Program w większości powtarzał zapisy wcześniejszego Programu na lata 2012-2014. Dotyczyło to wskazania celu głównego, celów szczegółowych, zadań służących realizacji celów, harmonogramu, źródeł finansowania, monitoringu. Wśród

⁶ Uchwała Nr XXVI/227/12 Rady Miejskiej w Wyszakowie z dnia 30 sierpnia 2012 r. w sprawie przyjęcia do realizacji Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2012-2014.

⁷ Uchwała Nr IV/18/14 Rady Miejskiej w Wyszakowie z dnia 30 grudnia 2014 r. w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2015-2017.

odbiorców Programu wymieniono dodatkowo rodziny z dzieckiem niepełnosprawnym. Jako realizatorzy Programu wskazani zostali ponadto Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

(akta kontroli str. 96-110)

W rocznym sprawozdaniu za 2013 i 2014 rok z realizacji Programu na lata 2012-2014 oraz w rocznym sprawozdaniu za 2015 rok z realizacji Programu na lata 2015-2017 wymieniona została m. in. kontynuacja działań istniejących placówek wsparcia dziennego, tj. Świetlicy Socjoterapeutycznej *Słoneczna* w Wyszkanie i Świetlicy Środowiskowej Towarzystwa Przyjaciół Dzieci przy Parafii Św. Wojciecha w Wyszkanie, jak też stałe poszerzanie programu świetlic o nowe atrakcyjne formy spędzania wolnego czasu przez dzieci i młodzież. Wśród innych działań wskazano funkcjonowanie, w ramach działającego przy OPS Klubu Integracji Społecznej, dwóch grupy samopomocowych, mających na celu wymianę doświadczeń oraz zapobieganie izolacji i marginalizacji oraz monitorowanie przez pracowników socjalnych sytuacji dziecka w rodzinach zagrożonych kryzysem.

(akta kontroli str. 80-95, 111-122)

Roczne sprawozdania z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny nie wskazywały potrzeb związanych z realizacją zadań z tego zakresu, wymaganych przez art. 179 ust. 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Dyrektor OPS wyjaśniła, że zapisy Programu Wspierania Rodziny oraz informacje zawarte w sprawozdaniach są – w jej ocenie – jednocześnie potrzebami związanymi z realizacją zadań. Tym niemniej NIK zwraca uwagę, iż potrzeby te nie zostały wprost wskazane w sprawozdaniach. Tymczasem stosownie do przepisu art. 179 ust. 2 ww. ustawy rada gminy, biorąc pod uwagę przedstawione potrzeby, uchwała gminne programy wspierania rodziny. Zatem potrzeby te stanowią winny podstawę opracowania przedmiotowego programu, jak również ewentualnej modyfikacji w trakcie jego realizacji.

(akta kontroli str. 80-95, 111-122, 1133-1137)

W Gminnym Programie Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na rok 2013⁸, jako źródła finansowania Programu wskazano środki finansowe budżetu Gminy Wyszaków pochodzące z opłat za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych.

W zasobach osobowych i instytucjonalnych z terenu Gminy Wyszaków działających w ww. obszarze wymienione zostały m.in.: Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Poradnia Leczenia Uzależnień, Gminny Punkt Promocji Zdrowia i Profilaktyki, Komenda Powiatowa Policji, Ośrodek Pomocy Społecznej, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Sąd Rejonowy (w tym Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej), Świetlice Środowiskowe i Socjoterapeutyczne, pedagodzy ulic, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna oraz placówki oświatowe, Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, grupy wsparcia, grupy samopomocowe AA, organizacje pozarządowe, parafie.

Wsparcie rodzin dotkniętych problemem alkoholowym i przemocą uwzględnione zostało w rozdziale III -Problemy, cele główne, cele szczegółowe i działania Programu, problemie II – Problemy rodzinne związane z alkoholem, w tym zjawisko przemocy w rodzinie, dla którego wskazano cel główny – Ograniczenie problemów rodzinnych związanych z alkoholem, w tym zjawisko przemocy w rodzinie oraz m.in. cel szczegółowy nr 2 – Zwiększenie dostępności pomocy dzieciom z rodzin dotkniętych problemem alkoholowym i przemocą. Wśród działań zaplanowanych dla realizacji tego celu wymienionych zostało, m.in.: finansowanie Świetlicy Socjoterapeutycznej w Wyszkanie, dofinansowywanie środowiskowych świetlic opiekuńczo-wychowawczych, w tym dożywianie dzieci, utworzenie nowych środowiskowych świetlic opiekuńczo-wychowawczych oraz organizowanie warsztatów/programów dla rodzin dzieci uczęszczających do świetlic w celu podnoszenia ich kompetencji wychowawczych.

(akta kontroli str. 123-231)

W kolejnych rocznych Gminnych Programach Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych odpowiednio na rok 2014 i 2015⁹ nie ujęto działania polegającego na utworzeniu nowych środowiskowych świetlic opiekuńczo-wychowawczych.

(akta kontroli str. 256-287, 320-351)

⁸ Uchwała Nr XXX/251/12 Rady Miejskiej w Wyszkanie z dnia 29 listopada 2012 r. w sprawie uchwalenia Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na rok 2013 w Gminie Wyszaków.

Burmistrz Wyszkowa podał, iż Gmina Wyszków nie uruchomiła nowych placówek wsparcia dziennego ze względu na ograniczone środki finansowe. Jednakże od września 2013 r. w Świetlicy Socjoterapeutycznej *Słoneczna*, w ramach rozszerzenia działalności, została utworzona dodatkowa grupa młodzieżowa (dzieci starszych). Ponadto Gmina od wielu lat finansuje pracę realizowaną przez tzw. streetworkerów (pedagogów ulicy) i w przyszłości planuje włączyć ją do placówek wsparcia dziennego.

(akta kontroli str. 1130-1132)

W rocznych sprawozdaniach za 2013, 2014 i 2015 rok z realizacji powyższego Programu wymieniona została m. in. działalność istniejących placówek wsparcia dziennego, tj. Świetlicy Socjoterapeutycznej *Słoneczna* w Wyszkowie i Świetlicy Środowiskowej Towarzystwa Przyjaciół Dzieci przy Parafii Św. Wojciecha w Wyszkowie, w ramach której prowadzono różnego rodzaju warsztaty/programy dla dzieci uczęszczających do świetlic oraz zajęcia podnoszące kompetencje wychowawcze rodziców tych dzieci.

(akta kontroli str. 232-255, 288-319, 352-385)

Takie same działania wykazane zostały w rocznych sprawozdaniach za 2013, 2014 i 2015 rok z realizacji Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2012-2016¹⁰.

(akta kontroli str. 386-418)

1.2. Placówki wsparcia dziennego istniejące na terenie Gminy Wyszków.

W latach objętych kontrolą na terenie Gminy Wyszków funkcjonowały dwie placówki wsparcia dziennego: Świetlica Socjoterapeutycznej *Słoneczna*, będąca samodzielną gminną jednostką budżetową, prowadzona w połączonych formach opiekuńczej i specjalistycznej (do września 2013 r. placówka posiadała 40 miejsc, od września 2013 r. liczba miejsc zwiększyła się o kolejne 30 dla dzieci w wieku gimnazjalnym, tj. łącznie do dyspozycji pozostawało 70 miejsc) oraz Świetlica Środowiskowa Towarzystwa Przyjaciół Dzieci przy Parafii Św. Wojciecha (Świetlica TPD), prowadzona wyłącznie w formie opiekuńczej, posiadająca 25 miejsc.

W badanym okresie do Świetlicy Socjoterapeutycznej *Słoneczna* uczęszczało przeciętnie 26, 30 i 35 dzieci, liczba uczestników miała tendencję wzrostową. Z kolei przeciętna liczba dzieci korzystających z zajęć w Świetlicy Środowiskowej TPD była zbliżona w poszczególnych latach i wynosiła odpowiednio 17 dzieci w 2013 r. oraz po 16 dzieci w 2014 i 2015 r.

(akta kontroli str. 1125-1127, 521-639)

1.3. Inne formy pracy z rodziną będąca w kryzysie wychowawczym.

W latach objętych kontrolą, w ramach działającego przy Ośrodku Pomocy Społecznej Klubu Integracji Społecznej w Wyszkowie, działały dwie grupy samopomocowe: dla matek samotnie wychowujących dzieci¹¹ i dla rodziców dzieci autystycznych¹². Nabór do tych grup odbył się w grudniu 2012 r., ogłoszenia informujące o naborze ukazały się w lokalnej prasie¹³ oraz na stronach internetowych Ośrodka.

Grupy samopomocowe służą wzajemnemu wzmocnieniu uczestników przeżywających podobne problemy oraz nabywaniu umiejętności radzenia sobie z nimi. Uczestnicy uczą się od siebie wzajemnie, wspólnie poszukują rozwiązań, które ułatwiają im stawianie czoła trudnościom w codziennym życiu, dzięki temu nie czują się osamotnieni, tworzy się między nimi poczucie solidarności i wspólnoty.

(akta kontroli str. 651-703)

⁹ Uchwała Nr XLII/428/13 Rady Miejskiej w Wyszkowie z dnia 28 listopada 2013 r. w sprawie uchwalenia Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na rok 2014 w Gminie Wyszków oraz Uchwała Nr LIII/551/14 Rady Miejskiej w Wyszkowie z dnia 30 października 2014 r. w sprawie uchwalenia Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na rok 2015 w Gminie Wyszków

¹⁰ Uchwała Nr XV/88/11 Rady Miejskiej w Wyszkowie z dnia 29 września 2011 r. w sprawie uchwalenia Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2012-2016.

¹¹ Grupa funkcjonująca w latach 2013 – 2014. Do grupy przystąpiło sześć osób. Spotkania odbywały się raz w miesiącu, w latach 2013 – 2014 odbyły się 24 spotkania. W każdym ze spotkań średnio uczestniczyło 5 osób.

¹² Grupa funkcjonująca w latach 2013 – 2015. Do grupy przystąpiło 13 osób. Spotkania odbywały się raz w miesiącu, w latach 2013 – 2014 odbyły się 36 spotkań. W każdym ze spotkań średnio uczestniczyło osiem osób.

¹³ „Głos Wyszkowa” z dnia 20 listopada 2012 r., „Nowy Wyszkowiak” z dnia 20 listopada 2012 r.

W latach 2013 – 2015 (I połowa) Ośrodek Pomocy Społecznej w Wyszkowie realizował projekt systemowy *Szansa* współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki Priorytet VII Promocja integracji społecznej, działanie: 7.1. Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji, poddziałanie: 7.1.1. Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez ośrodki pomocy społecznej¹⁴.

Głównym celem projektu było zwiększenie aktywności społecznej i poprawa jakości życia uczestników/uczestniczek projektu, zaś celami szczegółowymi podniesienie umiejętności społecznych i umiejętności opiekuńczo-wychowawczych, podniesienie umiejętności zawodowych oraz uzupełnienie wykształcenia, a także zwiększenie integracji uczestników/uczestniczek projektu ze środowiskiem lokalnym.

Całkowita wartość projektu w latach 2013 – 2015 (I połowa) wyniosła 648.426,41 zł, z tego dofinansowanie ze środków UE – 580.530,63 zł oraz wkład własny – 67.895,78 zł. W tym okresie ze wsparcia w ramach projektu skorzystały łącznie 63 osoby, w tym 54 kobiety i 9 mężczyzn¹⁵ oraz dzieci uczestników i uczestniczek projektu.

Projekt został skierowany do osób spełniających łącznie trzy warunki: w projekcie mogły wziąć udział osoby korzystające ze świadczeń pomocy społecznej, będące w wieku aktywności zawodowej oraz zagrożone wykluczeniem społecznym, co najmniej z jednego powodu wskazanego w ustawie o pomocy społecznej¹⁶. Wsparciem objęto także osoby pozostające we wspólnym gospodarstwie domowym z uczestnikami projektu, tj. dzieci i małżonków.

W ramach projektu odbywały się różne zajęcia i warsztaty, m.in. warsztaty *Szkoła dla rodziców*, mające na celu wykształcenie umiejętności radzenia sobie z trudnościami wychowawczymi, komunikacji rodzic – dziecko, pracy nad wspólnymi relacjami¹⁷, warsztaty asertywności z elementami radykalnego wybaczenia, które miały na celu nabywanie umiejętności brania odpowiedzialności za siebie, budowanie swoich granic oraz szanowania granic bliskich osób, pozostawienia przeszłości i otwierania się na przyszłość i odbudowywania relacji z bliskimi osobami¹⁸, warsztaty gospodarowania domowym budżetem mające na celu nabywanie umiejętności budżetowania kosztów, przewidywania, planowania oraz oszczędzania, nadawania priorytetów wydatkom¹⁹.

Osoby uczestniczące w projekcie miały możliwość skorzystania z indywidualnych konsultacji z psychologiem i psychologiem/specjalistą ds. uzależnień²⁰, indywidualnych konsultacji z doradcą prawnym i doradcą zawodowym, a także z terapii rodzinnej polegającej na pracy dwóch terapeutów z rodziną w celu poprawy funkcjonowania rodziny jako całości i eliminowania zachowań wpływających dysfunkcyjnie²¹. W ramach projektu funkcjonowała także grupa samopomocowa dla rodziców uczestników i uczestniczek projektu²². Uczestnicy grupy wymieniali się doświadczeniami, spostrzeżeniami i opiniami na temat wychowywania dzieci, problemów z tym związanych, a także np. zalet uczęszczania na warsztaty. Z projektu finansowano także wsparcie asystenta rodziny, tj. pracę z rodziną dostosowaną do indywidualnych potrzeb, mającą na celu ułatwienie rodzicom wypełnianie ról społecznych i zminimalizowanie zagrożenia umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej²³. Dla uczestników i uczestniczek projektu sfinansowana została również opieka nad małymi dziećmi podczas trwania warsztatów i kursów.

(akta kontroli str. 704-865, 1051-1124)

¹⁴ Projekt był realizowany od 2008 r. (umowy ramowa nr: UDA-POKL.07.01.01-14-001/08-00 z dnia 24 października 2008 r. pomiędzy Zastępcą Dyrektora Mazowieckiej Jednostki Wdrażania Programów Unijnych a Gminą Wyszków).

¹⁵ W 2013 r. ze wsparcia w ramach projektu skorzystały 22 osoby (18 kobiet i 4 mężczyzn), w 2014 r. w projekcie uczestniczyło 26 osób, (23 kobiety i 3 mężczyzn) i w I połowie 2015 r. 15 osób (13 kobiet i 2 mężczyzn).

¹⁶ Art. 7 ustawy o pomocy społecznej.

¹⁷ W warsztatach wzięło udział 58 osób (21 osób w 2013 r., 24 w 2014 r. i 13 w 2015 (I połowa), w tym 50 kobiet (17 kobiet w 2013 r., 21 w 2014 r. i 12 w I połowie 2015 r.) oraz 8 mężczyzn (odpowiednio w kontrolowanych latach: 4, 3 i 1).

¹⁸ W warsztatach uczestniczyły 54 osoby (12 osób w 2013 r., 22 osoby w 2014 r. i 20 w I połowie 2015 r.), w tym 48 kobiet (odpowiednio w latach objętych kontrolą: 11, 20 i 17 kobiet) i 6 mężczyzn (1 mężczyzna w 2013 r., 2 w 2014 r. i 3 w I połowie 2015 r.).

¹⁹ W warsztatach wzięło udział 38 osób (18 osób w 2013 r. i 20 w 2014 r.), w tym 35 kobiet (17 kobiet w 2013 r. i 18 w 2014 r.) oraz 3 mężczyzn (odpowiednio w latach 2013 – 2014 – 1 i 2 mężczyzn). W 2015 r. (połowa) warsztaty takie nie były prowadzone.

²⁰ Z konsultacji skorzystało 58 osób (21 osób w 2013 r., 24 w 2014 r. i 13 w 2015 r.), w tym 50 kobiet (odpowiednio w kontrolowanych latach: 17, 21 i 12 kobiet) oraz 8 mężczyzn (odpowiednio: 4, 3 i 1 mężczyzna).

²¹ W terapii uczestniczyło 19 rodzin (6 w 2013 r., 8 w 2014 r. i 5 w I połowie 2015 r.).

²² Do grupy uczęszczało łącznie 48 osób (16 w 2013 r., 21 w 2014 r. i 11 w I połowie 2015 r.), w tym 46 kobiet (15 w 2013 r., 20 w 2014 r. i 11 w 2015 r. (I połowa) oraz 2 mężczyzn, po jednym w 2013 r. i w 2014 r.

²³ W ramach projektu pomocą asystenta rodziny zostało objętych 20 rodzin, 7 w 2013 r., 9 w 2014 r. i 4 w 2015 r. (I połowa).

W badanym okresie OPS oferował formy pracy z rodziną w postaci poradnictwa specjalistycznego (psychologicznego²⁴, prawnego²⁵, socjalnego²⁶, rodzinnego²⁷). W 2015 roku jedna rodzina skorzystała z mediacji rodzinnych.

(akta kontroli str. 640)

W okresie 2013-2015 OPS zatrudniał odpowiednio 3 asystentów rodziny, prowadzących 33 rodziny, 4 asystentów rodziny, pracujących z 54 rodzinami oraz 4 asystentów rodziny, obejmujących swym działaniem 47 rodzin.

(akta kontroli str. 419-520)

Ośrodek Pomocy Społecznej prowadził kompleksową pracę z rodzinami przeżywającymi trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej.

Poddana analizie dokumentacja pracy z rodzinami 30 dzieci uczęszczających na zajęcia do Świetlicy *Stoneczna* wykazała, że z pomocy OPS korzystały rodziny 27 z 30 wychowanków placówki wsparcia dziennego (90%). Wszystkie rodziny miały możliwość skorzystania z poradnictwa socjalnego, prawnego, psychologicznego i rodzinnego, 24 dzieci (88,8%) korzystało z bezpłatnych obiadów w szkole w ramach programu wieloletniego *Pomoc państwa w zakresie żywienia*, czterem rodzinom (15%) przyznano pomoc asystenta rodziny, a rodzice siedmiorga dzieci (26%) uczestniczyli w projekcie *Szansa*. Na kolonie letnie lub zimowe wyjechało dziewięć dzieci, a wolontariusze OPS pomagali w nauce trójce podopiecznych świetlicy. Trzem rodzinom Ośrodek pomagał w uzyskaniu mieszkania socjalnego i trzy rodziny otrzymały z OPS dodatki mieszkaniowe. W sprawach wszystkich dzieci objętych badaniem OPS współpracował ze szkołami, pedagogami i wychowawcami szkolnymi.

(akta kontroli str. 344-501)

1.4. Finansowanie funkcjonowania placówek wsparcia dziennego przez Gminę Wyszaków w poszczególnych latach.

Wydatki na funkcjonowanie placówek wsparcia dziennego klasyfikowane były w dziale 851 – Ochrona zdrowia, rozdziale 85154 – Przeciwdziałanie alkoholizmowi. Źródłem finansowania wydatków były środki własne Gminy Wyszaków pochodzące z opłat za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych. Ze środków tych pokrywano całość wydatków Świetlicy Socjoterapeutycznej *Stoneczna* oraz dotacje dla Świetlicy TPD.

W latach 2013 – 2015 zaplanowano na funkcjonowanie placówek wsparcia dziennego odpowiednio 206 830 zł (w tym 26 070 zł dotacji dla Świetlicy TPD), 216 000 zł (w tym 26 000 zł dotacji dla Świetlicy TPD) i 224 000 zł (w tym 26 000 zł dotacji dla Świetlicy TPD). Wydatki na funkcjonowanie placówek wynosiły odpowiednio 206 128 zł (99,7% planu), 213 437 zł (98,8% planu) i 204 896 zł (91,5% planu). Niższe wykonanie wydatków w 2015 r. spowodowane było przebywaniem jednej z wychowawczyń Świetlicy *Stoneczna* na długotrwałym zwolnieniu lekarskim, związanym z rodzicielstwem, płatnym przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

(akta kontroli str. 1128-1129)

1.5. Zatrudniania pracowników socjalnych w OPS w Wyszakowie

W Ośrodku w latach 2013-2015 nie zatrudniano wymaganej przez art. 110 ust. 11 ustawy o pomocy społecznej liczby pracowników socjalnych. Przepis ten stanowił, że ośrodek pomocy społecznej zatrudnia pracowników socjalnych proporcjonalnie do liczby ludności gminy w stosunku jeden pracownik socjalny na 2 tys. mieszkańców²⁸. Począwszy od 1 stycznia 2015 r. przepis art. 110 ust. 11 stanowi, że ośrodek pomocy społecznej zatrudnia pracowników socjalnych proporcjonalnie do liczby ludności gminy w stosunku jeden pracownik socjalny na 2 tys. mieszkańców lub proporcjonalnie do liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących (środowisk), objętych pracą socjalną w stosunku jeden pracownik socjalny na nie więcej niż 50 takich środowisk.

W 2013 r. na 39.297 mieszkańców zatrudniano 16 pracowników socjalnych, tj. jeden pracownik na 2.456 mieszkańców. W roku 2014 na 39.386 mieszkańców zatrudnionych było 18 pracowni-

²⁴ Z poradnictwa psychologicznego skorzystało 280 rodzin (89 w 2013 r., 90 w 2014 r. i 101 w 2015 r.).

²⁵ Z poradnictwa prawnego skorzystało 486 rodzin (78 w 2013 r., 215 w 2014 r. i 193 w 2015 r.).

²⁶ Z poradnictwa socjalnego skorzystało 3.180 rodzin (824 w 2013 r., 1.235 w 2014 r. i 1.121 w 2015 r.).

²⁷ Z poradnictwa rodzinnego skorzystało 51 rodzin (15 w 2013 r., 23 w 2014 r. i 13 w 2015 r.).

²⁸ Art. 110 ust. 11 obowiązywał w tym brzmieniu do dnia 31 grudnia 2014 r.

ków (jeden pracownik na 2.188 mieszkańców). Z kolei w 2015 r. 17 pracowników socjalnych przypadło na 39.107 mieszkańców (jeden pracownik przypadł na 2.300 mieszkańców) bądź na 1.247 środowisk (jeden pracownik przypadł na 73 środowiska).

Dyrektor Ośrodka sygnalizował powyższy problem w corocznych informacjach z działalności OPS za rok 2013, 2014 i 2015, jak również zwrócił się w listopadzie 2014 r. do Burmistrza Wyszkowa o zabezpieczenie w roku 2015 w budżecie Ośrodka środków finansowych na zwiększenie zatrudnienia o dodatkowych 3 pracowników socjalnych. Wniosek ten nie został uwzględniony. W opinii NIK utrzymywanie takiej sytuacji może mieć negatywny wpływ na jakość prowadzonej pracy socjalnej, wynikający z przeciążenia pracowników socjalnych.

(akta kontroli str. 1125-1126, 1133-1150)

Ustalone
nieprawidłowości

1. Roczne sprawozdania z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny nie zawierały wskazania potrzeb związanych z realizacją zadań z tego zakresu, co naruszało art. 179 ust. 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

2. W OPS w latach 2013-2015 nie zatrudniano wymaganej przez art. 110 ust. 11 ustawy o pomocy społecznej liczby pracowników socjalnych.

Uwagi dotyczące
badanej działalności

Zdaniem NIK przedstawienie potrzeb związanych z realizacją zadań z zakresu wspierania rodziny, poza tym, że jest wymagane ustawowo, odgrywa istotną rolę przy opracowaniu gminnego programu wspierania rodziny, jak również ewentualnej modyfikacji programu w trakcie jego realizacji.

NIK zauważa, iż wskazane byłoby każdorazowe kompleksowe podsumowanie 3-letniego gminnego programu wspierania rodziny. Podsumowanie takie, obejmujące doświadczenia wynikające z realizacji programu dotychczasowego, byłoby przydatne przy opracowywaniu programu na kolejne lata.

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność Ośrodka Pomocy Społecznej w Wyszkowie w badanym obszarze. Stwierdzone nieprawidłowości nie miały bowiem zasadniczego wpływu na tę działalność.

2. Prowadzenie monitoringu sytuacji dzieci z rodzin zagrożonych kryzysem lub przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych

Opis stanu
faktycznego

W Ośrodku nie wprowadzono formalnych uregulowań wewnętrznych dotyczących funkcjonowania lokalnego systemu monitorowania i identyfikacji rodzin zagrożonych kryzysem lub przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

W 3-letnich gminnych programach wspierania rodziny nie został określony sposób identyfikacji takich rodzin oraz sposób ich monitorowania.

W praktyce Ośrodek pozyskiwał wiedzę o sytuacji dzieci z rodzin zagrożonych kryzysem lub przeżywających kryzys wychowawczy głównie za pośrednictwem pracowników socjalnych OPS, pracujących w rejonach opiekuńczych. Pracownicy socjalni stale współpracowali z przedstawicielami instytucjami, do zadań których należała praca z rodziną, w szczególności pedagogami i wychowawcami szkolnymi z placówek oświatowych z terenu Gminy, pracownikami podmiotów leczniczych (ośrodków leczenia uzależnień, poradni zdrowia psychicznego), policjantami i kuratorami sądowymi, sołtysami. Pracownicy socjalni uczestniczyli w spotkaniach inicjowanych zarówno przez OPS, jak i tutejszy PCPR, mających na celu wymianę informacji i zacieśnienie współpracy. W ramach podejmowanych działań OPS występował do sądu z wnioskiem o wgląd w sytuację rodziny, jak również kierował doniesienia do policji lub prokuratury o podejrzeniu popełnienia przestępstwa.

Jako dobrą praktykę należy uznać dokonywanie odwiedzin w lokalnych placówkach oświatowych przez pracowników socjalnych rozpoczynających pracę w rejonie, na terenie którego położona jest dana szkoła. Pracownik przedstawiał się dyrekcji, pedagogowi szkolnemu i nauczycielom pracującym w danej szkole, określał swój rejon działania i prosił o ewentualny kontakt w przypadku powzięcia informacji o rodzinach zagrożonych kryzysem wychowawczym lub taki kryzys prze-

żywających. Takie spotkania organizowane były także z sołtysami i mieszkańcami miejscowości z terenu Gminy. Spotkania te miały służyć wnikliwemu rozeznaniu środowiska, m.in. rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi.

(akta kontroli str. 866-1050)

Ustalone
nieprawidłowości

W badanym zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność Ośrodka Pomocy Społecznej w Wyszkowie w badanym obszarze.

Wnioski
pokontrolne

IV. Wnioski

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK²⁹, Najwyższa Izba Kontroli wnosi o:

1. Wskazywanie w corocznych sprawozdaniach z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny potrzeb związanych z realizacją tych zadań, zgodnie z art. 179 ust. 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.
2. Kontynuowanie działań ukierunkowanych na zatrudnienie liczby pracowników socjalnych Ośrodka, spełniającej wymagania art. 110 ust. 11 ustawy o pomocy społecznej.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla Dyrektora Ośrodka Pomocy Społecznej w Wyszkowie, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK³⁰, Dyrektorowi Ośrodka Pomocy Społecznej w Wyszkowie przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Dyrektora Departamentu Pracy, Spraw Społecznych i Rodziny Najwyższej Izby Kontroli.

Obowiązek poinformowania NIK o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków sformułowanych w wystąpieniu pokontrolnym oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Warszawa, dnia sierpnia 2016 r.

Kontrolerzy

Joanna Celińska

Główny specjalista kontroli państwowej

Marcin Grabowski

Specjalista kontroli państwowej

Dyrektor

Departamentu Pracy,
Spraw Społecznych i Rodziny
Departamentu Pracy,
Spraw Społecznych i Rodziny
z up.

Elżbieta Matuszewska
Jacek Wszczębiński

²⁹ Ustawa z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli (Dz. U. z 2015 r., poz. 1096).

³⁰ Ustawa wskazana w przypisie 27.

